

Täysistunto

Torstai 27.2.2020 klo 16.01—19.19

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 13/2020 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 1 tunti. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

17.27 **Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pääministeri Sanna Marinin hallituksen tavoitteena on parantaa osatyökykyisten osallisuutta ja työllistymisen edellytyksiä. Käsiteltävässä esityksessä tehdään tarkennuksia kuntouttavaa työtoimintaa koskevaan lakiin. Laissa säädetään toimenpiteistä, joiden tavoitteena on parantaa pitkään työttömänä olleiden henkilöiden edellytyksiä edetä kohti avoimia työmarkkinoita.

Kuntouttava työtoiminta on sosiaalipalvelu. Se on sosiaali- ja terveysministeriön toimintaa. Se on tarkoitettu henkilöille, jotka eivät työ- tai toimintakykynsä rajoitusten vuoksi pysty työllistymään avoimille työmarkkinoille tai osallistumaan TE-palveluihin. Tässä mielessä kuntouttava työtoiminta on toissijainen muihin TE-palveluihin nähden ja ensin on aina selvitettävä mahdollisuus tarjota henkilölle työtä tai TE-palveluita. Jos tämä ei työ- ja toimintakyvyn rajoitusten vuoksi ole mahdollista, aktivointisuunnitelmaan sisällytetään kuntouttava työtoiminta.

Kuntouttavaa työtoimintaa koskeva laki on peräisin vuodelta 2000 — jo on aikakin miettiä uudelleen. Jo lain säätämisen yhteydessä sosiaali- ja terveysvaliokunta totesi, että lain tavoitteiden toteutumisen kannalta on tärkeää korostaa kuntouttavan työtoiminnan räätälöintiä kunkin yksilöllisten tarpeiden, kykyjen ja toiveiden mukaan. Käytännössä on voitu kuitenkin todeta, että työtoimintaan on ohjattu sellaisiakin henkilöitä, jotka eivät todellisuudessa ole sen varsinaista kohderyhmää. Työtoiminnan yhteys sosiaalihuoltoon on paikoin jäänyt myös heikoksi. Joissain tapauksissa aktivointisuunnitelma on jäänyt jopa laatimatta kokonaan, vaikka kuntouttavaan työtoimintaan tulisi päätyä nimenomaan sen kautta.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksellä halutaan vahvistaa kuntouttavassa työtoiminnassa olevan henkilön oikeutta hyvään sosiaalihuoltoon. Laissa säädettäisiin kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä, tuottamisesta sekä toiminnan sisällöstä nykyistä tarkemmin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 14/2020 vp

Kuntouttavan työtoiminnan palvelukokonaisuuteen tulisi kuulua henkilön elämänhallintaa sekä työ- ja toimintakykyä edistäviä palveluita, ja palveluun tulisi aina sisältyä henkilön tarvitsema tuki ja ohjaus. Myös asiakkaan aktivointisuunnitelmaan olisi kirjattava kuntouttavan työtoiminnan aikana asiakkaalle annettava tuki ja ohjaus sekä toiminnan tavoite.

Kirjaamalla lakiin kuntouttavan työtoiminnan sisältö sekä vaatimus henkilölle annettavasta tuesta ja ohjauksesta voidaan varmistaa, että kuntouttava työtoiminta toteutetaan yksilöllistä tarvetta vastaavasti. Tuen ja ohjauksen voi toteuttaa paitsi henkilökohtaisena myös ryhmässä toteutettavana palveluna taikka yhdistettynä muihin palveluihin. Palvelun voi hankkia yritykseltä taikka sisällyttää sen kokonaisuuksiin, joita kolmannen sektorin toimijat tuottavat kuntien kanssa tehtyjen ostopalvelusopimusten pohjalta, ja toki kunta voi itsekin palvelun tuottaa.

Kunta voi jo voimassa olevan lain mukaan toteuttaa palvelut monella eri tavalla, myös yksilöllisesti ja laadukkaasti. Kuntouttavaan työtoimintaan voi myös jatkossa yhdistää muita palveluita, kuten sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluita. Toimeenpano ei kuitenkaan aina ole vastannut lain tavoitteita, ja toteutus on ollut kunnissa kirjavaa. Joissakin tapauksissa kuntouttavan työtoiminnan yhteys sosiaalihuoltoon on myös jäänyt ohueksi, vaikka aktivointisuunnitelman laatimisesta tulisi kunnassa vastata sosiaalihuollon ammatihenkilön. Tämän vuoksi esityksessä on tehty tarkennuksia varsinaisiin säännöksiin mutta korostettu myös perusteluissa tarkemmin sellaisia asioita, joita jo nykyistenkin säännösten perusteella olisi tullut huomioida.

Arvoisa puhemies! THL arvioi vuonna 2017, että noin kolme prosenttia kuntouttavaan työtoimintaan osallistuneista siirtyi työlliseksi avoimille työmarkkinoille. Mikäli kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvien tarvitsemia palveluita pystytään räätälöimään paremmin heidän tilannettaan vastaaviksi, tämä parantaa myös heidän mahdollisuuksiaan osallistua ja kuntoutua avoimien työmarkkinoiden käyttöön.

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelmassa korostetaan tarvetta lisätä osatyökykyisten, vaikeasti työllistettävien, nuorten, ikääntyvien ja maahanmuuttajataustaisten osallistumista työmarkkinoille. Hallitus pyrkii nyt parantamaan omalta osaltaan juuri näiden ryhmien pääsyä ja työllistymistä, ja tätä kautta hallitusohjelmassa todetaan, että kuntouttavan työtoiminnan järjestelmä uudistetaan sosiaalisella kuntoutuksella, jossa otetaan huomioon pitkäaikaistyöttömän tai heikossa työmarkkina-asemassa olevan henkilön yksilöllinen kuntoutustarve työelämävalmiuksien vahvistamiseksi ja yhteiskunnallisen osallisuuden turvaamiseksi.

Eli tässä on kysymyksessä pieni mutta silti erittäin tärkeä esitys, joka toteuttaa osaltaan näitä hallituksenkin keskeisiä tavoitteita ja yksilön mahdollisuutta päästä jälleen takaisin mukaan.

17.33 Riikka Purra ps: Arvoisa puhemies! Lakia kuntouttavasta työtoiminnasta on kritisoitu siitä, että se ei ole tarpeeksi täsmällinen. On jopa väitetty, että lain väärinkäytökset eli muun muassa tapaukset, joissa kuntouttavassa työtoiminnassa oleva henkilö on tehnyt yrityksessä samaa työtä kuin muut, mutta vain ilman palkkaa, selittyisivät lain epäselvyydellä ja heikolla ohjausvaikutuksella. Tämä ei pidä paikkaansa. Alkuperäinen laki on kieltänyt kaikenlaisen kuntouttavaan työtoimintaan liittyvän yritysmuotoisen palveluhankinnan. Työtoimintaan osallistuvan työpanos ei saa päätyä yksityisen yrityksen hyväksi ilman korvausta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 14/2020 vp

Yhtä selvää on, että tällaisia mahdollisuuksia käytetään aina väärin. Naapurimaamme Ruotsin kokemukset monenlaisista tuetuista työpalveluista kertovat karua kieltään siitä, miten erityisen halpaa, jopa ilmaista, työvoimaa käytetään hyväksi. Myöskään Suomessa aluehallintovirasto ei ole kyennyt ottamaan yksiselitteistä kantaa tapauksiin, joissa kuntouttavaan työtoimintaan osallistunut on tehnyt selvästi työtä, josta edellyttäisi palkkaa. Avi on kuitenkin myös korostanut, että kuntouttavassa työtoiminnassa on kyse sosiaalipalvelusta, eikä se ole tarkoitettu niille työttömille, jotka kykenevät osallistumaan julkisiin työvoimapalveluihin tai työhön.

On hyvä, että lainsäädäntöä nyt täsmennetään. Edelleenkin kuntouttavaa työtoimintaa ei saisi hankkia voittoa tekevältä yritykseltä. Sääntelyä kuitenkin tarkennetaan niin, että kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvalla henkilöllä annettava tuki ja ohjaus voitaisiin hankkia myös tällaisia palveluita tuottavilta yrityksiltä järjestöjen ja muiden yhteisöjen lisäksi.

Kuntouttava työtoiminta on sosiaalipolitiikkaa. Tarjottaessa vajaakuntoiselle ja työmarkkinoilta tippuneelle ihmiselle tekemistä ja motivaatiota sillä voi olla merkittäviä inhimillisiä ja hyvinvointia lisääviä vaikutuksia. Yksi tärkeimmistä seuraa siitä, että ihminen siirtyy pois kotoaan toisten ihmisten joukkoon. Aikataulu, herätyskello, osallisuus, ruokatauko ja muut vastaavat seikat auttavat kaikkein huonoimmassa kunnossa olevia ihmisiä. Monilla toimintaan osallistuvilla on myös päihdeongelma.

Kuntouttava työtoiminta ei ole työllisyyskeino. Siihen osallistuvat ihmiset siirtyvät erittäin harvoin avoimille työmarkkinoille, kuten ministeri kuvasi, vain noin 3 prosentissa tapauksia. Kun kuntouttava työtoiminta päättyy, ihmiset siirtyvät todennäköisesti joko takaisin työttömäksi ja peruspalvelujen asiakkaiksi tai työharjoitteluun työelämävalmennukseen tai työkokeiluun. Kun ihminen siirtyy kuntouttavaan työtoimintaan, hän kuitenkin joissakin rekistereissä päättää työttömyytensä, vaikka häntä ei työlliseksi lasketakaan.

Työllisyysasteesta ei saa laskettua työttömyysastetta eikä toisinpäin. Vielä enemmän merkitystä on tietysti esimerkiksi palkkatuella, jota saava ihminen lasketaan suoraan työlliseksi. Määritelmillä on merkitystä muun muassa silloin, kun seurataan maan työttömyys- ja työllisyysasteiden kehittymistä. Esimerkiksi Tilastokeskuksella on käytössään kaksi erilaista määritelmää työllisyydestä. Tilastokeskuksen työllisyys- ja työttömyysprosentit eroavat toisaalta työ- ja elinkeinoministeriön luvuista. Tätä pitäisikin selvittää. Kuntouttavassa työtoiminnassa, työharjoittelussa, työkokeiluissa ja muiden vastaavien sosiaalipoliittisten toimien piirissä olevaa ihmistä ei pidä laskea työlliseksi tai ei-työttömäksi. Oleellista on määritellä, onko henkilö samaan aikaan aktiivinen työnhakija TE-palveluissa tai sosiaalipoliittisten tai muiden toimien piirissä.

Arvoisa puhemies! Nyt käsillä oleva lainmuutos pyrkii parantamaan kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvien asiakkaiden saamaa tukea ja palveluita. Aika näyttää, onko tällä mitään vaikutusta avoimille markkinoille työllistymisen kannalta varsinkaan, kun kuntien resurssit ovat yhä tiukemmalla. Joka tapauksessa on selvää ja välttämätöntä, että tilannetta on konkreettisten seurausten osalta syytä seurata.

17.37 Rami Lehto ps: Arvoisa puhemies! Kuntouttavan työtoiminnan tarkoituksena on parantaa toimintaan osallistuvan henkilön elämänhallintaa ja luoda edellytykset etenkin työllistymiselle mutta myös julkisiin työvoimapalveluihin osallistumiselle. Nykyisellään kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvat harvoin siirtyvät työllisiksi avoimille työmarkkinoille. Toiminta keskittyykin asiakkaan oman elämänhallinnan parantamiseen, eikä kun-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 14/2020 vp

touttava työtoiminta ole tarkoitettu niille työttömille, jotka kykenevät osallistumaan julkisiin työvoimapalveluihin tai työhön. Nyt esitetään tarkennuksia, jotka velvoittavat kuntia huolehtimaan siitä, että toiminta on tavoitteellista ja että henkilöiden saamasta tuesta ja ohjauksesta huolehditaan. Henkilöitä ei voi vain massana ohjata eteenpäin.

Aluehallintovirastot ovat viime vuosina joutuneet puuttumaan kuntouuttavaan työtoimintaan. Selvityksiä on tehty siitä, onko työttömien palkattomalla työllä korvattu palkkatyötä ja ovatko kunnat ohjanneet työttömiä kuntouuttavaan työtoimintaan väärin perustein. Onkin tärkeää, että lakiin lisätään työtoiminnan sisällön määrittelyä koskeva säännös ja että korostetaan aktivointisuunnitelman merkitystä. Nykyisellään on kuntia, jotka ovat ohjanneet asiakkaita kuntouuttavaan työtoimintaan väärin perustein ja sosiaaliturvalla kiristäen samalla kun toimintaa on järjestetty tavallisilla työpaikoilla kilpailua väärin. Kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden työpanosta ei saa käyttää taloudellisen voiton tavoitteluun.

On tärkeää, että kuntoutuville annetaan myös motivoivaa tekemistä. Turhautuminen ei edistä kuntoutumista. Täytyy muistaa, että kuntouttavan työtoiminnan asiakkaat ovat aikuisia ja lasten leikeillä ei saada aikaansaannoksia, vaikka niinkin on yritetty. Samoin asiakkaan nöyryyttäminen ei edistä kuntoutusta, ei vaikka karensilla uhkailtaisiin.

17.40 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Toivon, että kyseessä on tärkeä hallituksen esitys siitäkin huolimatta, että oikeudellista tilannetta ei mitenkään merkittävästi tällä esityksellä muuteta. Lakiin tulee sellaisia tarkennuksia kuin että kuntouuttava työtoiminta on suunnattu henkilöille, joiden työkyky ei riitä osallistumiseen työvoimapolitiittisiin toimenpiteisiin, tai että tuki ja ohjaus on kirjattava aktivointisuunnitelmaan. Iso kysymys on, mihin tätä hallituksen esitystä tarvitaan, kun nämä seikat ovat selkeästi luettavissa hallituksen esitöistä jo vuonna 2000. Nämä seikat ovat luettavissa uudestaan ministeriön ohjeistuksesta kunnille vuodelta 2014. Jos meidän kuntakenttämme ei ole täysin lukutaidotonta, kaiken sen tiedon, jota nyt tuodaan lain tasoiseen tekstiin, olisi pitänyt olla yleisesti saatavilla jo kohta 20 vuoden ajan. Siitä huolimatta me tiedämme, että kuntouuttavaa työtoimintaa on toistuvasti, laaja-alaisesti ja ympäri Suomen käytetty väärin, toisin kuin lainsäätäjä on edellyttänyt. No, tästä johtuen, koska oikeudellinen tilanne ei merkittävästi muutu, ei ole oletettavissa, että tämä lakiesitys toisi juurikaan muutoksia niihin kuntiin, joissa hommat on hoidettu asiallisesti tähän saakka. Toivo kohdistuukin nyt niihin kuntiin, joissa ei ole: josko nyt sitten muutoksia vihdoinkin tehtäisiin.

Yksi asia, yksi tärkeä asia liittyen kuntouuttavaan työtoimintaan tästä puuttuu, jonka olisin toivonut täällä näkeväni, nimittäin tarkennus kuntouuttavan työtoiminnan velvoittavuuteen ja sen suhteeseen taloudellisiin sanktioihin. Kuntouuttavassa työtoiminnassa on kyse sosiaalipalvelusta, siis sosiaalipalvelusta, ja siitä huolimatta kieltäytyminen kuntouuttavasta työtoiminnasta voi johtaa perusturvan epäämiseen, joissakin tilanteissa jopa viimesijaisen etuuksien merkittäviin leikkauksiin. Kun me ajattelemme, millaisesta porukasta on kysymys, niin tällainen säädös on monella lailla ongelmallinen. Kysymys on siis nyt ihmisistä, joidenka työkyky on niin heikko, että he määritelmällisesti eivät voi työllistyä edes sataprosenttisella palkkatuella. Eli jos henkilö päätyy kuntouuttavaan työtoimintaan silloin, kun muut työvoimapolitiittiset toimet eivät ole hänen kohdallaan mahdollisia — ja näiden toimien saatavuuden puuttuminen kunnassa ei ole syy panna ketään kuntouuttavaan työtoimintaan — niin kysymys on henkilöstä, jota kukaan ei suostu ottamaan töihin edes ilmaiseksi, koska sitä sataprosenttinen palkkatuki tarkoittaa. Eli jos siellä työkykyä on, sitä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 14/2020 vp

on todella vähän, ja kaikenlaisia elämänhallintaan liittyviä, terveyteen liittyviä, arjessa selviämiseen liittyviä ja sosiaaliseen kanssakäymiseen liittyviä ongelmia on usein todella paljon. Onko todella tarkoituksenmukaista, että tällaiselle ryhmälle tarjottavalla sosiaalipalvelulla on näin rankat sanktiot — suhteessa huomattavasti rankemmat sanktiot kuin monet meidän rikosoikeudelliset sanktiomme — kun ajatellaan, kuinka suurista rahoista on kysymys suhteessa näiden henkilöiden tulotasoon?

Minä annan kaksi esimerkkiä, keissejä, joita olen itse selviteltyt.

Toinen henkilö pantiin kuntouttavaan työtoimintaan. Hän itse oli suostuvainen siihen menemään, mutta hän kärsii vakavasta paniikkihäiriöstä eikä sitten uskaltanut ensimmäisenä päivänä sinne kuntouttavaan työtoimintaan mennä vaan jäi kotiin. Hän ei uskaltanut ajaa bussilla sinne kuntouttavaan työtoimintaan, koska se bussimatka tuntui niin pelottavalta. Hän menetti tästä työttömyysturvansa, ja hänen toimeentulotukeaan leikattiin 20 prosentilla. Sen jälkeen hänen kanssaan keskusteltiin, ja hän sanoi, että kyllä hän yrittää mennä toisen kerran sitten sinne. No, ei päässyt lähtemään kotoaan toisellakaan kerralla. Hänen toimeentulotukeaan leikattiin 40 prosentilla. Nyt hän sitten sinnittelee siellä kotoaan 300 eurolla kuukaudessa. Missään vaiheessa hän ei ole päässyt lääkärin vastaanotolle, jotta hän olisi voinut saada sellaiset lääkkeet, joilla hän ehkä uskaltaisi sieltä kotoansa lähteä muuallekin kuin siihen turvalliseen lähikauppaan, ja voisi ehkä joskus tulevaisuudessa käydä siellä kuntouttavassa työtoiminnassa.

Toinen esimerkki: henkilö, joka on vakavasti päihderiippuvainen, käyttänyt sekaisin huumeita ja alkoholia sekä erilaisia reseptilääkkeitä, kävi kuntouttavassa työtoiminnassa, mutta ei sitten halunnut enää mennä sinne, koska siellä liikkui niin paljon huumeita ja hän koki, että hänen raitistumisensa oli niin epävarmalla tasolla vielä siinä vaiheessa, että hän ei uskalla olla ympäristössä, jossa pillereitä tarjotaan koko ajan. Myös hän sai nämä tiukat sanktiot.

Eikö näissä tapauksissa ole kysymys henkilöistä, jotka tarvitsisivat apua saadakseen sen elämänsä suurimman haitan järjestykseen, eivät suinkaan niitä sanktioita, jotka kyllä automaattisesti sieltä koneesta tulevat jokaiselle, joka syyllistyy työvoimapoliittisesti moitittavaan toimintaan, toisin kuin kaikki ne palvelut, joiden eteen usein täytyy taistella kovempaa kuin mihinkä niillä ihmisillä, jotka näitä palveluita eniten tarvitsisivat, on todellisuudessa resursseja?

Minä tunnen myös monia ihmisiä, joille kuntouttava työtoiminta on ollut pelastus, jotka ovat olleet tosi innostuneita siitä ja jotka ovat kokeneet, että se hyödyttää heidän elämäänsä paljon ja on saanut sen elämän uusille raiteille. Kuntouttava työtoiminta voi olla iso ja merkittävä ja hyödyllinen sosiaalipalvelu, mutta se ei ole sitä silloin, jos sinne pakotetaan sellaisia ihmisiä, joilla ei ole kapasiteettia ainakaan yksin sitä polkua kulkea.

17.47 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Kiitos ministeri Kiurulle selkeästä esittelystä. Tämä esitys lainmuutoksesta kuntouttavaan työtoimintaan liittyen sisältää tarkennuksia nykyiseen, vuonna 2001 säädettyyn lakiin.

Kuntouttava työtoiminta on tarkoitettu sellaisille henkilöille, jotka eivät työ- ja toimintakyvyn rajoitusten vuoksi pysty työllistymään avoimille työmarkkinoille tai osallistumaan TE-palveluihin. Asia on erityisen tärkeä ihmisille, joilla voi olla taustalla monenlaisia haasteita ja arjen hallinnan ongelmia, päihteiden käyttöä, mielenterveyden vaikeuksia ja muuta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 14/2020 vp

Miksi lakia on sitten tarve muuttaa, kysyi myös edustaja Kontula tuossa edellä. Nykyistä lakia on pidetty hieman epäselvänä. Käytännöt vaihtelevat eri puolilla Suomea. Kaikkialla ei ole toimittu lain perustelujen mukaan. Kuntouttavaan työtoimintaan on saatettu ohjata myös ihmisiä, jotka eivät sinne kuulu. Aluehallintovirastot ovat puuttuneet viime vuosien aikana muutamia kertoja näihin kuntouttavan työtoiminnan epäkohtiin. Osa kuntouttavassa työtoiminnassa olevista ihmisistä ei ole saanut lain edellyttämää sosiaalipalvelua.

Hallitusohjelmaan kirjattiinkin seuraavasti: ”Kuntouttavan työtoiminnan järjestelmä uudistetaan sosiaalisella kuntoutuksella, jossa otetaan huomioon pitkäaikaistyöttömän tai heikossa työmarkkina-asemassa olevan henkilön yksilöllinen kuntoutustarve työelämävalmiuksien vahvistamiseksi ja yhteiskunnallisen osallisuuden turvaamiseksi.”

Olen huolissani kattavien TE-palvelujen karkaamisesta liian kauas ihmisistä harvaan asutulla seudulla. Kuntouttava työtoiminta ei saa olla TE-palvelujen korvaaja palveluiden puuttuessa. Se, että TE-palveluita ei ole kunnassa tai lähialueilla riittävästi tarjolla, ei ole lainsäädännön mukaan hyväksyttävä peruste ohjata henkilöä kuntouttavaan työtoimintaan. Siihen päädytään aina yksilöllisesti laadittavan aktivointisuunnitelman tai monialaisen työllistymissuunnitelman kautta.

Laissa säädetään tarkemmin tästä aktivointisuunnitelman sisällöstä ja siitä, mitä asioita kuntouttavasta työtoiminnasta aktivointisuunnitelmaan on kirjattava. TE-toimisto ja kunta ovat velvollisia laatimaan suunnitelman yhteistyössä työttömän henkilön kanssa. Lain mukaan ensin on aina selvitettävä mahdollisuus tarjota henkilölle työtä tai TE-palveluita. Vasta, jos henkilö ei työ- ja toimintakyvyn rajoitusten vuoksi voi osallistua näihin palveluihin ja työhön, aktivointisuunnitelmaan sisällytetään kuntouttava työtoiminta. Se on siis toissijainen palvelu TE-palveluihin nähden. Tämä ei sinänsä muutu uudistuksessa.

Arvoisa puhemies! Kuntouttava työtoiminta on sosiaalihuoltolain mukainen sosiaalipalvelu. Siihen sovelletaan myös lakia sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista. Esitys vahvistaa asiakkaan oikeutta hyvään sosiaalihuoltoon. Tämä tavoite koskee kuntia tälläkin hetkellä, mutta lakiin tehtävillä tarkennuksilla aivan kuin halutaan varmistaa, että lainsäädännölle asetetut tavoitteet toteutuvat nykyistä paremmin.

Laissa on uutta se, että aktivointisuunnitelmaan olisi jatkossa kirjattava asiakkaalle annettava tuki ja ohjaus tuon kuntouttavan työtoiminnan aikana. Suunnitelmaan on kirjoitettava myös toiminnan tavoite.

Henkilön kuntouttavan työtoiminnan palvelun aikana saama tuki ja ohjaus voidaan toki toteuttaa monella tavalla. Tukea ja ohjausta voi myös hankkia yritysmaailmalta palveluntuottajalta tai sisällyttää erilaisiin palvelukokonaisuuksiin, joita kolmannen sektorin toimijat tuottavat kuntien kanssa tehtyjen ostopalvelusopimusten perusteella. Myös kunta voi tuottaa tuen ja ohjauksen palvelut itse. Tuen ja ohjauksen voi toteuttaa paitsi henkilökohtaisena myös ryhmässä toteutettavana palveluna tai yhdistettynä muihin palveluihin. Tämä ei saa kuitenkaan olla mitään massatoimintaa. Esityksen mukaan kuntouttavan työtoiminnan kokonaisuuteen tulee kuulua henkilön elämänhallintaa sekä työ- ja toimintakykyä edistäviä palveluja. Kuntouttava työtoiminta ei saa vääristää kilpailua, eli se ei saa olla toimintaa kilpailluilla markkinoilla, eikä se saa tuottaa voittoa yrityksille.

Arvoisa puhemies! On tärkeää, että kaikki kynnelle kykenevät pääsevät töihin. Säännöllinen työ tuo rytmiä ihmisen elämään. Jotta jokainen pääsee takaisin mukaan, kuten ministeri Kiuru sanoi, siksi kannatan tätä lakimuutosta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 14/2020 vp

17.53 **Anders Norrback r:** Arvoisa puhemies! Työllisyysasteen nostaminen on yksi tärkeimmistä tehtävistämme, ja on selvää, että meidän on otettava käyttöön kaikki mahdolliset keinot, jos haluamme saavuttaa työllisyystavoitteemme. Hallituksen työllisyystavoite edellyttää, että osatyökykyisten, vaikeasti työllistyvien nuorten ja niin edelleen, kaikkien ryhmien, osallistumista työmarkkinoille lisätään.

Värderade talman! Arbetsverksamhet i rehabiliterande syfte är en socialpolitisk åtgärd som förbättrar livskvaliteten men också i bästa fall ökar sysselsättningsmöjligheterna speciellt hos långtidsarbetslösa och personer med svag ställning på arbetsmarknaden. Det är bra att lagen nu förtydligas och att de nämnda grupperna får sysselsättningsfrämjande och individuella tjänster, hoppeligen på ett jämlikt sätt i hela landet.

Då vi talar om sysselsättningsåtgärder får vi inte enbart blicka och fokusera på traditionella metoder för att öka sysselsättningen utan också se till exempelvis social- och hälsovårdstjänsterna som en del av helheten. Det här glömmar vi ofta bort.

Jag vill speciellt lyfta den mentala hälsan. Vi har allt fler som lider av mental ohälsa i Finland, och förutom det stora mänskliga lidande det förorsakar så förorsakar det också samhället stora kostnader. Därför måste frågan om mental ohälsa ligga i fokus också då vi talar om rehabiliterande arbetsverksamhet, och vi ska komma ihåg att det förebyggande arbetet alltid blir billigare än att åtgärda problemen när de redan har uppstått.

17.55 **Noora Koponen vihr:** Arvoisa puhemies! Kunnat järjestävät kuntouttavaa työtoimintaa niille pitkään työttöminä olleille henkilöille, jotka saavat työmarkkinatukea tai toimeentulotukea ja jotka eivät työ- ja toimintakykynsä takia kykene osallistumaan TE-hallinnon ensisijaisiin palveluihin.

Kuntouttavassa työtoiminnassa ei synny työ- tai virkasuhdetta henkilön ja toimintaa järjestävän tai toteuttavan tahon välille. Kuntouttavalla työtoiminnalla ei kuitenkaan saa korvata virkasuhteessa tai työsuhteessa tehtävää työtä, eikä se saa aiheuttaa kunnan tai muun toiminnan toteuttajan palveluksessa olevien työntekijöiden irtisanomisia tai lomauttamisia tai heidän työolosuhteidensa tai etuuksiensa huonontumista.

Työnantajien ja palveluksessa olevien työntekijöiden lisäksi on kuitenkin huolehdittava siitä, että kuntouttavassa työtoiminnassa olevan eli sitä työtä tekevän ihmisen oikeuksista huolehditaan yhtä lailla, ja mielestäni kirjauksissa olisikin hyvä näkyä myös hänen tärkeytensä ja painoarvonsa.

Kuntouttavassa työtoiminnassa toimivien ihmisten kustannuksella ei tule teettää myöskään sellaista työtä, joka ei tosiasiallisesti tue työtoimintaa suorittavan ihmisen yksilöllisiä tarpeita ja työllistymistä.

Kuntouttava työtoiminta ei saa aiheuttaa syrjäytymistä tai eriarvoistumista työmarkkinoilla tai työmarkkinoille pääsyyn. Kentältä saadun palautteen mukaan moni kuitenkin jää tarpeettoman pitkäksi aikaa kuntouttavaan työtoimintaan kiinni tai jää edelleen vaille työtä työtoiminnan päätyttyä, vaikka valmiudet työsuhteeseen siirtymiseen olisivatkin jo riittävät.

Jotta kuntouttavalla työtoiminnalla voidaan saavuttaa se painoarvo, mihin se on tarkoitettu, on olennaista, että työtoimintaa tekevälle ihmiselle on laadittu hänen yksilöllisten tarpeidensa pohjalta tarkoituksenmukainen aktivointisuunnitelma. Myös tavoitteen määrittely on kuntoutuksen onnistumiseksi olennaista sekä ennen kaikkea se, että tavoitteen laati-miseen ja sen saavuttamiseksi määritelyjen askelten suunnitteluun ja toteutukseen osallis-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 14/2020 vp

tetaan myös työtoimintaan ohjautunut ihminen itse. Kuntouttavan työtoiminnan tulisi olla nykyistä paremmin aidosti osallistavaa.

17.58 Jaana Pelkonen kok: Arvoisa herra puhemies! Kuntouttava työtoiminta on tärkeä toimintamuoto paitsi työllistymiseen myös syrjäytymisen ehkäisemiseen. Ja kuten ministeri esittelypuheenvuorossaan jo hyvin totesi, laki kaipaa uudistamista ja tarkennuksia monestakin syystä, ja kuntoutustoimien räätälöinti kunkin tarpeen mukaiseksi on erittäin tärkeää.

Itse työ ei kuitenkaan itsessään tee ketään autuaaksi, vaan tarvitaan tekemisen kautta lisääntyvää itsevarmuutta omaan tekemiseensä, palkka, jolla voi elää, sekä ennen kaikkea välittäviä ihmisiä ympärille, kaveri- ja työyhteisö. Ja kun haluamme aktivoida pitkäaikaistyöttömiä, on syytä pitää huoli myös asenneympäristöstämme, siitä, että se on kannustava, jotta paluu työelämään onnistuisi pysyvästi.

Käytän nyt tilaisuutta hyväkseni, kun ministeri on täällä paikalla. Olen itse jo useamman vuoden ajan puhunut nuorista, alle 25-vuotiaista toimeentulotuen asiakkaista. Huoli on ollut siis suuri, koska moni nuori on voinut olla vuosiakin toimeentulotukiasiakkaana. Miten nämä nuoret huomioidaan tässä kuntouttavassa työtoiminnassa?

17.59 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Hallituksen esitys kuntouttavan työtoiminnan lain muuttamisesta on ajankohtaan sopiva ja erittäin tärkeä. On selvää, että pitkään työttömänä olleelle henkilölle, jolla on muitakin vaikeuksia — kun yritetään saada hänet takaisin elämänuralle, saada elämän asiat raiteille ja sitten ennen kaikkea pyritään hänet työllistämään jossakin — tämä lain antama mahdollisuus on äärimmäisen tärkeä.

Ja lakiesityksessä, tässä, mitä nyt käsittelemme, on tärkeälle osalle nostettu ohjaus ja tuki, joita se henkilö välttämättä tarvitsee. Tuoreessa muistissa on viime vaalikauden työllistäminen, kun työpaikkoja syntyi aivan reilulla lailla. Pitkäaikaistyöttömyyskin putosi noin puoleen, hieman sen allekin taisi mennä. Elikkä se osoittaa sen, että silloin kun työpaikkoja on tarjolla, silloin myös pitkäaikaistyöttömille avautuu aito mahdollisuus päästä työmarkkinoille mukaan.

On selvä asia, että henkilön, jolla on tiettyjä työrajoitteita, mukaanpääsy on äärimmäisen vaikeaa, mutta se ei ole missään nimessä mahdotonta. Se ohjaus ja tuki ja se ihmisen auttaminen siinä vaikeassa tilanteessa pikkuhiljaa eteenpäin on kaikista tärkeintä. Ja vielä — mikä siinä on parasta — siinä on se, että hän ei pääse syrjäytymään tästä yhteiskunnasta silloin, kun hänet otetaan mukaan kuntouttavaan työtoimintaan. Tehdään hänelle tarkka suunnitelma, miten toimitaan, ja siten, että siinä ovat tuki-ihmiset hänen lähellään auttamassa ensiaskeleissa eteenpäin. Ja siihenhän tämä hallituksen esitys tähtää.

18.00 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa puhemies! Ensiksi pitää kiittää hallitusta ja ministeri Kiurua, että te olette tuoneet tämän esityksen meille eduskuntaan. Tämä on meille sosiaalidemokraateille erityisen tärkeä. Niin kuin tiedetään, tässä on jo pitkään mennyt, että näitä väärinkäytöksiä on ilmennyt ja on ohjattu kuntouttavaan työtoimintaan ilman perusteita. On meille erittäin tärkeää, että tätä lakia nyt täsmennetään ja näitä pelisääntöjä selkeytetään. Tiedetään, että tälle kuntouttavalle työtoiminnalle on tarvetta, ja että me saamme apua ja tukea ihmisille, mutta näihin väärinkäytöksiin pitää nyt voimakkaasti puuttua.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 14/2020 vp

Itse pidän myös tärkeänä, nyt kun me teemme tämän työllisyyspalveluiden uudistuksen, jossa kuntien roolia vahvistetaan työllisyydenhoidossa, että tämä on keskeinen osa tätä uudistusta, ettei tapahdu niin, että kunnat mahdollisesti väärinkäyttävät näitä.

Meillä esimerkiksi Pirkanmaalla oli mielenkiintoinen tilanne, kun avi ohjeisti, että kuntouttavaa työtoimintaa ei voi käyttää, jos on terveydellisiä syitä tälle. Ihan käsittämätön asia. Sen takia haluan tuoda esille, että tämä lain täsmennys on tärkeä, ja ennen kaikkea myös valvovien viranomaisten ja sen tiedon saattaminen kentälle on äärettömän tärkeää.

Itse tähän lakiin: Kuten täällä on jo todettu, niin tässä esityksessä monelta osin on tarpeellisia täsmennyksiä, tämä esimerkiksi vahvistaa asiakkaan oikeutta hyvään sosiaalihuoltoon. Uutta tässä on se, että on kirjattava aktivointisuunnitelma, jossa on tämä asiakkaalle annettava tuki ja ohjaus työtoiminnan aikana. Lisäksi on tärkeää, että kuntouttavan työtoiminnan sisältö nyt määritellään vahvemmin laissa ja nimenomaan liittyen kuntouttavassa työtoiminnassa olevan elämänhallintaa, työ- ja toimintakykyä edistäviin palveluihin. Myös järjestämisen ja tuottamisen käsitteitä selkiytetään. Eli täällä on ollut esimerkiksi, että voiko osallistua työvalmennuksiin, jos on yksityinen järjestäjä ja muuta — nyt me saamme tähän selkeitä pelisääntöjä.

Ehkä lopuksi haluan vielä kiittää, että nyt näitä käytäntöjä selkiytetään. Tämä asia on ollut aivan liian kauan niin sanotusti retuperällä. Nyt tähän pitää puuttua, ja tämä on hyvä keino, millä selkeytetään tätä asiaa. Nyt me sitten valiokunnassa jatkamme vielä kuulemista ja tuomme ministerille sitten mahdollisia tarpeita, mitä vielä ilmenee, jos näin on.

18.03 Hanna Huttunen kesk: Arvoisa puhemies! Niin kuin täällä on todettu monta kertaa, niin nykyistä lakia on pidetty lievästi sanottuna hieman epäselvänä. Täällä on todettu monta kertaa myös se, että kuntouttavaan työtoimintaan on ohjattu ihmisiä, jotka eivät sinne todellakaan kuulu. Tietenkin se on jo merkki, että jotakin on pielessä, kun aluehallintovirastot ovat joutuneet puuttumaan tähän toimintaan viime vuosien aikana jopa useitakin kertoja. Koska tässä uudessa muutoksessa myös sosiaalipalvelut tulisivat siihen mukaan, niin on varmaan tosi tärkeää, että sitäkin selkeytetään, koska niin kuin täällä on todettu, niin sosiaalipalvelut ovat jääneet monessa tilanteessa ulkopuolelle tästä.

Se on tärkeää, että kuntouttava työtoiminta ei saa vääristää kilpailua eikä se saa toimia kilpailuilla markkinoilla. Oikeastaan se henkilökohtainen palaute, mitä olen tuolta kentältä saanut, on tämä, että kunnat todellakin toimivat erittäin eri tavalla eri puolilla Suomea tässä työtoiminnassa. Kuntouttava työtoimintahan ei saisi missään nimessä olla kuntien keino säästää — ei ihmisten kustannuksella voida säästää. Valitettavasti tätä on käytetty keinona välttää näiltä sakkomaksuilta, mitä olisi ollut mahdollista tulla työmarkkina-asioista.

Tälle lain uudistamiselle on todellakin tarve, ja viimeistään nyt on aika muistaa, mitä varten tämä laki on olemassa. Sen keskiössähän tulee olla ihminen, sen keskiössä tulee olla ihmisen tarve ja halu palata työmarkkinoille, ja sen keskiössä tulee olla keinot, joilla ihmisen työ- ja toimintakyky saadaan parannettua. Tätä kautta muun muassa ihmisarvoa ihmisillä saadaan parannettua. — Kiitos.

18.05 Matti Semi vas: Arvoisa herra puhemies! Tässä on ihan hyvä tämä tarkennus, että lähdetään vähän kiristämään näitä sääntöjä, mitenkä ei käytetä väärin kuntouttavaa työtoimintaa. Jos miettii näitä kuntouttavan työtoiminnan tarpeellisuudesta johtuvia asioita, niin minusta edustaja Kontula toi hyvän luettelon niistä ja siitä, mitenkä ne eivät pelaa. Sitten

Pöytäkirjan asiakohta PTK 14/2020 vp

toisaalta edustaja Huttunen sanoi hyvin kuntien roolista, että sehän oli kunnilla tapa kiertää tätä sakkomaksua. Minusta pitää karsia kaikki tällaiset poikkeukset, että käytetään niin kuin tavallaan ilmaista työvoimaa hyväksi ja sitten otetaan hyöty itselle sieltä toista kautta.

Itse olen pelannut työttömien kanssa 90-luvun lamasta lähtien ja ollut näissä kaikkienkokoisissa palkkatuki- ja velvoitetyöllisyysasioissa ja näissä kuntouttavan työtoiminnan asioissa vuoteen 2009 saakka mukana, ja minulle itselleni on tullut semmoinen käsitys, että tämä kuntouttava työtoiminta on vain äärimmäisen pieni osa, mitä tarvitaan työttömien kuntoonsaattamiseen. Me tarvitsemme enempi palkkatukityötä, koska palkkatukityö on semmoinen, mikä suoraan ohjautuu työttömän hyvinvointiin: Hän saa palkan tehdystä työstä, hänen itseisarvonsa kasvaa, itsetunto paranee siinä. Se estää syrjäytymistä ja parantaa elämänlaatua, kun saa tilin, parantaa myös työkuntoa, millä lähdetään hakemaan uutta työpaikkaa.

Siinä mielessä minä olen tyytyväinen, että hallitus on laajentanut näitä palkkatukityöllistämismahdollisuuksia huomattavasti, niin että näitä työpaikkoja löytyy myös järjestöpuolelta. Kokonaisuudessaan minä ajattelen, että tämä uudistus on vain pieni osa tästä, mitä meidän tarvitsee tehdä pitkäaikaistyöttömien eteen, mutta minä toivoisin, että otettaisiin pääsääntö ja suunta nimenomaan sinne palkkatukityöhön.

18.08 Riikka Slunga-Poutsalo ps: Arvoisa puhemies! On ollut mukava kuunnella tätä keskustelua. Tuntuu työttömien, pitkäaikaistyöttömien sekä täysin työmarkkinoiden ulkopuolella olevien ihmisten, tilanne puhuttavan puoluerajoista huolimatta kaikkia meitä. Tässä keskustelussa on nostettu esiin aika hyvin jo sitä, että nythän ei ole kysymys työllisyyspalvelusta vaan sosiaalipalvelusta, ja siksi vähän epäilenkin, että tällä hallituksen esityksellä ei työllisyysastetta nosteta — eikä tavallaan pidäkään nostaa, sillä nyt on kysymyksessä sellaisten henkilöiden ihmisarvoinen elämä, jotka ovat työmarkkinoiden ulkopuolella. He eivät edes ole pitkäaikaistyöttömiä, tai ovat he sitäkin, mutta he ovat vielä enemmän, eli vielä kauempana.

On hyvä huomata, että keskustelussa on nostettu myös nämä kuntien väärinkäytökset, ja vähän epäilen, että tällä lakimuutoksella ei ehkä niihin pystytä vaikuttamaan, ellemmekä sitten valiokunnassa keksi joitain keinoja lisätä, mutta tähän tulisi kiinnittää kyllä lisää huomiota. On ollut ongelmia siitä, että tällaista kuntouttavaa työtoimintaa käytetään tuotannolliseen toimintaan ja ketjutetaan pitkällä ketjutuksella, ja on sitä epäilyä myöskin, että tätä käytetään pitkäaikaistyöttömien säilytyspaikkana tilastojen siivoamiseksi ja muuta.

Mutta se, mikä on suurin ongelma, on se, että ei ole käytettävissä ammattitaitoisia ohjaajia ohjaamaan kuntouttavaa työtoimintaa, eli sitä henkilökohtaista neuvontaa ja apua, ja siihen tämä lakiesitys toivottavasti tuo nyt jonkun verran apua.

Mutta sitten tulisi myöskin huomioida se, että työttömyyden haittoja tulisi estää jo siinä vaiheessa kun työkykyä on jäljellä eikä pelkästään vasta sitten kun kaikki työkyky on mennyt. — Kiitos.

18.09 Kim Berg sd: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä olevan lakiesityksen tavoitteena on parantaa osatyökykyisten osallisuutta ja työllistymisen edellytyksiä. Myös pitkään työttömänä olleiden henkilöiden edellytyksiä edetä kohti avoimia työmarkkinoita kohennetaan. Tällä uudistuksella halutaan myös vahvistaa asiakkaan oikeutta hyvään sosiaalihuoltoon ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 14/2020 vp

varmistaa, että kuntouttava toiminta on tavoitteellista ja että henkilöiden saamasta tuesta ja ohjauksesta huolehditaan.

Hallitus uudistaa kuntouttavaa työtoimintaa nyt nimenomaan sosiaalisen kuntoutuksen kautta. Jatkossa otetaan nykyistä paremmin huomioon pitkäaikaistyöttömän tai heikossa työmarkkina-asemassa olevan henkilön yksilöllinen kuntoutustarve hänen työelämävalmiuksiensa vahvistamiseksi ja yhteiskunnallisen osallisuutensa turvaamiseksi, mikä on mielestäni kaikkein tärkeintä kaikissa työllisyyspalveluissa. Juuri yksilöllisen tuen osalta olemme valitettavasti jääneet jälkeen muiden Pohjoismaiden tarjoamasta tasosta. Kirjaamalla lakiin kuntouttavan työtoiminnan sisältö sekä vaatimus henkilölle annettavasta tuesta ja ohjauksesta varmistamme, että kuntouttava työtoiminta toteutetaan jatkossa yksilöllistä tarvetta vastaavasti.

Arvoisa puhemies! Nyt voimassa olevan lain mukaan kunnat voivat jo toteuttaa kuntouttavat palvelut monin eri tavoin. Alueellisessa toteutuksessa on kuitenkin ollut paljon vaihtelevuutta. Suomessa on alueita, missä kuntouttava toiminta on toteutettu yksilöllisesti ja laadukkaasti, ja sitten on taas alueita, joissa toteutus ei ole vastannut lain tavoitteita. Juuri tähän hallitus tulee nyt puuttumaan. Jatkossa kuntouttavan työtoiminnan palvelukokonaisuuteen tulee aina kuulua henkilön elämäntilannetta sekä työ- ja toimintakykyä edistäviä palveluita sekä henkilön tarvitsema tuki ja ohjaus.

18.12 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Tämä on tärkeä lakiesitys, sillä kuntouttavaa työtoimintaa käytetään tällä hetkellä väärin ja myös toimintatavat kuntouttavassa työtoiminnassa ovat usein olleet toimimattomia. Kuntouttavassa työtoiminnassa on ihmisiä, jotka eivät sinne kuulu, ja toisaalta toiminta ei ole aina suinkaan kuntouttavaa. Kuntouttava työtoiminta on tarkoitettu henkilöille, jotka eivät työ- tai toimintakyvyn rajoitteiden takia voi osallistua julkisiin työvoimapalveluihin tai työhön.

Nyt tämä lakiesitys tekee toiminnasta tavoitteellista ja velvoittaa myös yksilökohtaiseen tukeen, ohjaukseen ja valmennukseen. Usein vaikeasti työllistyvien kohdalla on ensin hoidettava esimerkiksi päihde- ja mielenterveysongelmia tai muita laaja-alaisia sosiaalisia ongelmia ennen kuin siirtyminen kohti työmarkkinoita on edes periaatteessa mahdollista. Siksi entistä enemmän on kiinnitettävä huomiota siihen, että kuntouttava työtoiminta on integroitu henkilön tarvitsemien sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalvelujen, julkisten työvoimapalvelujen sekä muiden palvelujen ja tukitoimien kanssa. Tähän tässä lakiesityksessä nyt pyritään.

Kaiken perustana on oltava se, että henkilön työ- ja toimintakyky on arvioitu ensin mahdollisimman kattavasti, ja tämän perusteella henkilön kanssa yhdessä laaditaan tavoitteellinen, yksilöllinen ja henkilökohtainen suunnitelma edetä työllistymisen polulla tai parantaa vaikka elämäntilannetta. Jatkossa kunnille tulee tiukempi velvoite siitä, että henkilö saa tarvitsemaansa tukea ja ohjausta ja että asiakas- ja palveluprosessit ovat laadukkaita ja vaikuttavia. Kyllä minä henkilökohtaisesti uskon näin toimien olevan mahdollista jopa lisätä kuntouttavasta työtoiminnasta jopa avoimille työmarkkinoille siirtyvien määrää. Se ei toki ole helppoa, mutta se on mahdollista, jos toimitaan oikein.

Arvoisa puhemies! Vaikeasti työllistyvien kohdalla korostuu riittävän pitkäkestoinen rinnalla kulkeminen. Kuten täällä tuli jossakin puheenvuorossa esille, niin tähän todellakin tarvitaan osaavia ohjaajia — ohjaaja ei voi olla kuka tahansa, niin kuin tällä hetkellä monessa paikassa on niin, että ohjaajalla ei ole minkäänlaista valmiutta tai koulutusta tähän vaatimaan ohjaajan tehtävään. Tähän pitää kiinnittää jatkossa huomiota.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 14/2020 vp

Minä olen itse mukana monessa työllisyshankkeessa, vaikeasti työllistyvien työllisyshankkeissa, esimerkiksi ohjausryhmän puheenjohtajana. Minä olen nähnyt tämän, että tällä rinnalla kulkemisella ja henkilökohtaisella työvalmennuksella on saatu loistavia tuloksia aikaan. Minä uskon henkilökohtaisesti, että tämä toimii myöskin kuntouttavassa työtoiminnassa.

18.15 Johannes Yrttiaho vas: Arvoisa puhemies! Jos tämän lain tarkoituksena, niin kuin sen tarkoituksena näyttää olevan, on tämän työllisyyden kuntakokeilun alla turvata vaikeasti työllistyvien työttömien oikeuksia ja estää kuntouttavan työtoiminnan väärinkäyttöä kunnissa, niin on kummallista, että juuri tällä hetkellä ainakin Turussa ja Jyväskylässä ajetaan aktiivisesti kuntien päätöksillä työttömien yhdistysten toimintaa alas. Eli kotikaupungissani Turussa toimii kaksi isoa työttömien yhdistystä, Turun Seudun Työttömät, nykyinen TST ry, ja sitten Varissuon Työttömät, VT ry, ja kummankin niiden rahoitusta on leikattu sillä tavalla, että toiminta on todellakin vaakalaudalla. Varissuon Työttömien toiminta uhkaa loppua kokonaan syksyyn mennessä. Nämä molemmat yhdistykset ovat järjestäneet paitsi kuntouttavaa työtoimintaa ruokalatoimintansa puitteissa myös palkkatukitoita, ja on todella kummallista, että Turun kaupunki omilla ratkaisullaan — jotka tietysti osittain perustuvat alueellisen TE-hallinnon, työvoimahallinnon, ratkaisuihin mutta myös kaupungin omiin ratkaisuihin — ajaa tällaista toimintaa alas.

Olen tästä jättänyt ministerille kirjallisen kysymyksen, ja haluan varmistua siitä, että tässä ei ole valtion tarkoituksellista politiikkaa missään tapauksessa taustalla vaan että se mahdollisesti sitten on vain Turun kaupungin politiikkaa. Siellähän on käytetty tätä kuntouttavaa työtoimintaa minun nähdäkseni kyseenalaisesti, puhtaasti tämän Kela-listan vuoksi taloudellisessa merkityksessä säästökeinona, eikä ole välitetty sitten tästä varsinaisesta palkkatukityöllistämisestä.

Todellakin tällainen tilanne on paitsi Turussa tosiaan myös Jyväskylässä työttömien yhdistysten toiminnan osalta. Jotenkin näyttää siltä, että nämä kaupungit ajavat kolmatta sektoria ulos tästä työllistamisestä, ja se ei kai ole tulevan työllisyyden kuntakokeilun tarkoitus, eihän?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Nyt ministeri Kiuru, 3 minuuttia.

18.17 Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru: Arvoisa puhemies! Tässä oli valtavan paljon hyviä puheenvuoroja, ja itse asiassa jokainen puheenvuoro, joka käytettiin, oli hyvin asiantunteva ja lähti nimenomaan siitä oletuksesta, mistä tämä lakiehdotuskin nyt lähtee, että kun laki on aika vanha, vuodesta 2000 ohjannut toimintaa, ja sitä on ohjeistettu sen jälkeenkin päälle mutta tosiasia on se, että ongelmat ovat jatkuneet, niin kyllä silloin on ihan pakko vain puuttua siihen lainsäädäntöä tarkentamalla. Nämä tarkennukset eivät itse asiassa ole kovin suuria, ja joku voisi sanoa, että tässä ei kovin isoa liikahtusta tapahdu, mutta se liikahtaa juuri siihen oikeaan suuntaan. Meillä on nimenomaan monia kuntia, jotka ovat ihan lain kirjaimen mukaan menetelleet, mutta sitten meillä on valitettavia tapauksia, joissa näin ei ole tapahtunut, ja nyt on tarkoitus vaikuttaa siihen porukkaan, joka ei ole tätä nykyistä lakia aivan lain kirjaimen mukaan tulkinnut.

Tässä oli hyviä esimerkkejä siitä, että työttömän palkaton työ ei voi missään tapauksessa korvata palkkatyötä. Se tarkoittaa myös sitä, että kuntouttava toiminta ei voi jatkossakaan perustua siihen, että se hankitaan suoraan yritykseltä, eli käytännössä silloin kierret-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 14/2020 vp

täisiin tosiasiallisesti työmarkkinoiden pelisääntöjä, ja näin ei voi tehdä. Tuen ja ohjauksen osalta on katsottu, että tämä ei olisi ongelma, ja tältä osin voisi vielä näin toimia, ja sitä kautta hankkia myös järjestöiltä. Tämä tietysti on kysymys, jota voitte arvioida myös valiokunnassa. Saamieni tietojen mukaan, kun tässä käytiin aika iso keskustelu myös lainvalmistelun vaiheessa, olen katsonut, että tässä vaiheessa sen poistaminen olisi saattanut johdattaa siihen, että sekä yritysten mutta pahimmillaan jopa kolmannen sektorin kannalta olisimme voineet olla vähän hankalilla jäillä.

No, täällä käytettiin hyviä puheenvuoroja myöskin siitä, onko kunnissa ohjattu työttömiä kuntouttavaan työtoimintaan väärin perustein vai ovatko ne perusteet olleet sellaisia, että niitten varaan voi laskea. Minusta edustaja Kontula nosti hyviä esimerkkejä, niitä todellisen elämän esimerkkejä, joista olemme myös tietoisia.

Tämä on nyt vaikea laji, kun tässä käydään jatkuvasti kiistelyä siitä, pitäisikö kuntouttavan työtoiminnan tosiasiasissa olla TEMin päälinjassa. Olen sitä vahvasti vastustanut sen takia, että kuntouttava työtoiminta on sosiaalipolitiikan osa. Se on siis sosiaalityötä parhaimmillaan, ja sen takia tässä edustaja Mäkisalo-Ropponen totesi, että tämä on rinnalla kulkemista. Tämä on nimenomaan sitä, että ohjaajien pitää olla myös osaavia, ja tämän pitäisi olla parhaimmillaan parhainta aikuissosiaalityötä, jolloin tuotaisiin sosiaalipalveluiden koko keinovalikoima siihen mukaan. Se ei riitä, koska näissä edustaja Kontulan esimerkeissä on kysymys myös siitä, että terveyspalveluita ei ole tuotu tähän toimintalinjaan. Nämä ovat vakavia asioita. [Puhemies koputtaa] Jos näitä ei saada kuntoon, käy niin kuin Slunga-Poutsalo tässä sanoi, että jää kolmen prosentin mahdollisuudeksi päästä avoimille työmarkkinoille, ja enemmän pitäisi saada tästä apparaatista irti.

Sanon vielä tässä lopuksi, että olen hyvin tiedostanut, että tämä on nyt yksi osa sosiaalityötä, mitä tehdään, mutta tässä täytyisi tähän ohjaukseen ja myöskin sitten täältä eteenpäin uusia elementtejä ottaa käyttöön. Tällä hetkellä me pohdimme ministeriössä nimenomaan sitä, pitäisikö myös terveyskeskuksissa olla tällaista työ- ja toimintakykyneuvontaa, [Puhemies koputtaa] vähän niin kuin personal trainer -tyyppistä ohjausta, josta sitten mentäisiin vasta tähän suuntaan, eli ne palvelut tulisivat ensin ennen kuin mennään edes kuntouttavaan.

Palataan näihin kysymyksiin. Tämä oli todella tärkeä ja arvostettava keskustelu, ja kiitän kaikkia.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan on annettava lausunto.